

PRICE REGULATION OF SOCIALLY IMPORTANT PRODUCTS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

REGLEMENTAREA PREȚURILOR LA PRODUSELE SOCIAL IMPORTANTE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE

Svetlana GOROBIEVSCHI¹
Liubovi PRODAN-ȘESTACOVA²

Abstract

A current direction for the development of the world economy is the sustainable economy. Sustainable development implies the rational use of natural resources for all types of production that would ensure compliance with the principle of balance between economic, social and environmental aspects. Thus, governments concerned with sustainable country development adapt the decision-making process to the principles of sustainability.

In this context, making decision about regulating prices of social important products implies responsibility for both the final beneficiaries of products (social aspects) and their producers and traders (economic aspects). In particular, decision-makers need to be cautious when the subject of the decision is some of the first necessity products that cover the physiological needs of food and living of low income social layers.

Adopting balanced regulations will allow to reduce the economic differences between social layers, contributing to the formation of both favourable business environment and the social security for the population, which will increase the quality of life in a state.

Key words: *sustainable development, physiological needs, social important product, regulation, public decision, price of commercialization, cost, benefit, food security, social layer, business environment*

JEL: D02, D78

1. Introducere

Actualmente Guvernele statelor sunt preocupate de dezvoltarea durabilă a țărilor, adaptând procesul decizional la principiile economiei durabile. În acest context, luarea deciziilor de reglementare a unor prețuri sau a piețelor de desfacere a unor produse social importante presupune responsabilitate atât față de beneficiarii finali ai produselor (populația țării), cât și față de producătorii și comercianții acestora.

În Republica Moldova problema produselor social importante se află în vizorul factorilor de guvernare încă de la începutul perioadei de tranziție spre economia de piață. Doar că reglementările adoptate în acea perioadă (a.a.1993-1995) necesită o revizuire în conformitate a cerințelor actuale ale pieței și a societății. Astfel, autoritățile publice responsabile de sectorul în cauză sunt obligați să-și asume unele decizii în vederea reglementării acestor produse. Adoptarea unor reglementări echilibrate va permite micșorarea diferențelor economice dintre păturile sociale, contribuind la formarea atât a unui mediu de afaceri favorabil, cât și a securității sociale a populației, ceea ce va duce la creșterea calității vieții într-un stat.

Totodată, luarea deciziei trebuie să aibă la bază un algoritm aprobat, o metodologie care fundamentează raționamentul deciziilor luate. Astfel, la moment, autoritățile publice din Republica Moldova se conduc de Metodologia de Analiză a Impactului de Reglementare (AIR), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1230 din 24.10.2006.

Din acest motiv, și autorii articolului vor expune problema abordată sub forma unui exemplu de AIR.

---

¹ Prof. univ. dr. hab., Departamentul de Inginerie și Management Industrial, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, gsvetic@gmail.com

² Ec. dr., metodist, Academia de Administrare Publică, Chișinău, Republica Moldova, liubovips@mail.ru

2. Propunerea de reglementare a prețurilor la produsele social importante

2.1. Context

La data de 20.06.2016 a fost aprobată Hotărârea de Guvern nr.774 cu privire la prețurile de comercializare a produselor social importante. Această inițiativă legislativă nu este una nouă, fiind înaintată de Ministerul Economiei a R.Moldova către examinare încă în 2011. Cert este faptul că, de atunci unele dispoziții ale proiectului Hotărârii de Guvern au suferit schimbări, îndeosebi, ceea ce privește lista *produselor social importante* (PSI). În anul 2012, Ministerul Economiei, în conformitate cu prevederile art.13 al Legii cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător nr.235-XVI din 20.07.2006, a elaborat *analiza impactului de reglementare (AIR)* la Proiectul Hotărârii Guvernului R.Moldova cu privire la aprobarea mecanismului de formare a prețurilor la produsele social importante.

Autorii consideră că atât Proiectul dat al Hotărârii Guvernului, cât și documentul AIR elaborat asupra acesteia au o serie de lacune, care ar putea fi eliminate prin aplicarea metodologiei îmbunătățite, care ar crește atât calitatea documentului AIR respectiv, cât și a Hotărârii de Guvern. În urma analizei documentul AIR elaborat de Ministerul Economiei, autorii consideră că documentul AIR realizat asupra proiectului Hotărârii Guvernului a R.Moldova cu privire la prețurile de comercializare a PSI necesită o îmbunătățire esențială și calitativă, care ar permite să argumenteze temeinic opțiunea recomandată sau se vor propune alte soluții pentru rezolvarea problemei publice existente, în urma elucidării impacturilor posibile.

Autorii propun o altă abordare a problemei respective, ținând cont de prevederile Metodologiei AIR aprobate de către Guvern.

2.2. Definirea problemei

În Republica Moldova, piața PSI este o piață reglementată de către stat. Astfel, art. 4 al *Legii nr. 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior* prevede formele de intervenție ale statului în activitățile din comerț, inclusiv prin stabilirea mecanismului de formare a prețurilor/tarifelor la produsele/serviciile de importanță socială.

Concomitent, menționăm că prin operarea amendamentelor la Legea nominalizată, conform Legii nr. 101 din 08.07.2012, se împuternicește Guvernul de a aproba lista PSI, precum și se identifică instrumentele de reglementare a prețurilor de consum pentru produsele respective – limitarea rentabilității la fabricarea și a adaosului comercial la realizarea PSI.

Până la intrarea în vigoare a Hotărârii Guvernului nr.774 a R.Moldova, sectorul a fost reglementat de două Hotărâri ale Guvernului, și anume, nr. 335 din 24.05.1994 și nr. 547 din 04.08.1995, care limitau rentabilitatea la fabricarea produselor de panificație și a produselor lactate, precum și plafonau mărimea adaosului comercial la vânzarea produselor social importante (29 de denumiri a mărfurilor și produselor, conform Nomenclurii combinate a mărfurilor). Întru revizuirea hotărârilor menționate și a examinării procesului de aplicare a acestora în practică, precum și înaintarea propunerilor de actualizare a mecanismului de formare a prețurilor la PSI, prin ordinul Ministerului Economiei a Guvernului R.Moldova nr. 164 din 06.11.2015 a fost creat un grup de lucru interdepartamental. Ca rezultat al generalizării propunerilor înaintate din partea membrilor grupului vizat, s-a constatat existența opiniilor diferite cu referință la menținerea și/sau anularea instrumentelor de reglementare a prețurilor la PSI. Astfel, unele instituții optau pentru plafonarea adaosului comercial la vânzarea produselor social importante, fiind cea mai eficientă pârghie de moment pentru stabilitatea prețurilor, alții propuneau anularea instrumentelor de reglementare a prețurilor cu acordarea ajutorului social păturilor defavorizate ale populației.

2.3. Elementul analitic

Situația pe piața a PSI în Republica Moldova în ultimii ani poate fi caracterizată prin prisma a mai multor indicatori care caracterizează, pe de o parte consumul lor (tabelul 1), iar pe de altă parte – oferta acestora pe piața internă.

Tabelul 1. Consumul produselor social importante, 2008-2015 (unități naturale)

Denumirea produsului	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pâine și produse de panificație, kg	113,6	112,1	110,4	109,9	110,1	110,0	110,9	112,6
Lapte și produse din lapte, litri	180,4	200,9	199,7	213,5	231,7	219,9	212,0	213,0
Ulei vegetal, litri	13	12,5	12,4	12,9	12,7	12,4	12,6	12,1
Zahăr și produse de cofetărie, kg	16,3	16,2	16,4	17,0	16,3	16,6	17,2	17,2
Carne și preparate din carne, kg	30,7	32,9	33,7	36,7	38,7	41,6	43,3	45,8

Sursa: <http://statbank.statistica.md>

În tabelul 1 (și ulterior) autorii utilizează datele statistice disponibile ale BNS. Astfel, analiza situației pe piața a PSI se face selectiv pentru unele categorii de produse, pentru care există date statistice înregistrate, chiar dacă uneori aceste grupe de produse includ nu doar cele expres stipulate ca fiind social importante. Totodată, autorii păstrează în rândul PSI analizate carnea și preparatele din carne, deoarece consideră nejustificată excluderea acestora din lista PSI, în noua redacție a proiectului Hotărârii de Guvern cu privire la prețurile de comercializare a PSI.

Dinamica și structura consumului este argumentată prin creșterea acestuia și oscilarea nesemnificativă de la consumul mediu. Pentru o analiză obiectivă e nevoie să comparăm aceste date cu normele de consum care, pe de o parte, sunt stabilite de către Ministerul Sănătății ca fiind necesare sănătății și activității normale umane, iar, pe de altă parte, reflectă componența coșului minim de consum (tabelul 2).

Tabelul 2. Normele medii anuale ale consumului de produse alimentare, incluse în structura coșului minim de consum (unități naturale)

Denumirea produsului	Norme de consum conform HG nr. 460 din 22.07.1993	Normele minime de produse alimentare incluse în coșul alimentar al minimumului de existență
Făină de grâu, kg	107,1	23,76
Pâine de grâu, kg	-	75,48
Crupe, kg	-	8,64
Orez, kg	3,0	6,48
Lapte integral, litri	109,5	85,32
Unt, kg	3,7	2,04
Ulei vegetal, litri	14,6	9,12
Zahăr tos, kg	-	9,48
Carne și preparate din carne, kg	77,8	31,08

Sursa: elaborat de autori în baza surselor [4], [6]

Astfel, pentru a face concluzii asupra consumului PSI de către populație, comparăm norma de consum cu consumul mediu real al PSI per cetățean (tabelul 3).

Tabelul 3. Corelarea normei de consum cu consumul real mediu al PSI

Denumirea produsului	Norma de consum (NC)	Consumul real mediu (CM)	Raport	Notă
Pâine și produse de panificație, kg	75,48	111,20	1,47	CM depășește NC
Lapte și produse din lapte, litri	87,36	208,89	2,39	CM depășește NC
Ulei vegetal, litri	9,12	12,58	1,38	CM depășește NC
Zahăr și produse de patiserie, kg	9,48	16,65	1,76	CM depășește NC
Carne și preparate din carne, kg	31,08	37,93	1,22	CM depășește NC

Sursa: calculele autorilor

Compararea normei de consum cu consumul real mediu per consumator al PSI dovedește că, luată per total, populația Republicii Moldova nu are probleme de consum insuficient al PSI. Dar, ținând cont de veniturile ale diferitor categorii ale populației (tabelul 4), în cadrul prezentei analize, e rațional de analizat posibilitățile de consum ale populației, reieșind din cele 5 grupe de quintile ale veniturilor populației și structura cheltuielilor de consum destinate produselor alimentare, în general (tabelul 5), și a PSI, în particular.

Tabelul 4. Venituri disponibile medii lunare pe o persoană, 2008-2015, lei

Anul	Veniturile pe quintile				
	I	II	III	IV	V
2008	608,0	814,5	1 055,90	1 366,90	2 097,80
2009	544,9	832,4	1 055,50	1 375,20	2 021,20
2010	624,4	942,9	1174,7	1453,1	2173,3
2011	754,3	1047,5	1292,8	1638,4	2490,7
2012	812,6	1071,1	1371,5	1669,9	2623,7
2013	917,9	1218,2	1479,1	1872,3	2919,6
2014	974,0	1332,2	1605,7	1964,1	2961,1
2015	1078,8	1 415,1	1 740,7	2 268,9	3 279,0

Sursa: <http://statbank.statistica.md/>

Analiza datelor tabelului 5 demonstrează că, cheltuielile destinate consumului produselor alimentare diferă considerabil la reprezentanții diferitor grupuri după nivelul de bunăstare, constituind în mediu 55,8% din totalul cheltuielilor pentru quintila I; 50,4% pentru quintila II; 46,8% pentru quintila III; 42,8% pentru quintila IV și 32,8% pentru quintila V. Pentru quintilele I și V cheltuielile destinate produselor alimentare au avut tendință de creștere în perioada 2008-2015, iar pentru quintilele II, III și IV – cheltuielile destinate produselor alimentare au oscilat nesemnificativ în jurul mediei.

Totodată, pentru măsurarea anvergurii problemei publice este relevantă analiza cheltuielilor aferente PSI în totalul cheltuielilor aferente produselor alimentare pentru fiecare grup de bunăstare.

Tabelul 5. Cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană aferente produselor alimentare, după nivelul de bunăstare

Anul	UM	Cheltuielile pe quintile				
		I	II	III	IV	V
2008	lei	261,4	382,6	468,5	579,4	776,7
	%	52,8	49,7	46,6	43,1	30,8
2009	lei	282,2	393,5	476,2	582,6	749,1
	%	56,4	50,8	46,2	41,9	31,3

2010	lei	329,2	449,7	543,9	648,4	824,2
	%	56	50,7	46,9	42,3	30,7
2011	lei	400	508,9	613,9	741,7	992,1
	%	58	50,6	47,1	43,2	33,6
2012	lei	424,6	555,5	654,9	782,9	1034
	%	57,2	51,7	47,6	44	34,2
2013	lei	473,5	609	719,5	862	1140,7
	%	56,6	50,4	46,6	43,1	34,7
2014	lei	506,3	641	747,8	898,6	1186,5
	%	55,6	50,4	46,8	43,8	36,5
2015	lei	547,9	698,7	837,1	970,4	1254,6
	%	53,9	48,7	46,3	42,3	34,0

Sursa: <http://statbank.statistica.md/>

Având disponibile datele referitor la prețurile medii anuale ale unor categorii de PSI doar până la anul 2010, autorul estimează cheltuielile anuale necesare procurării PSI, reieșind din normele de consum a acestora. Apoi, se sumează cheltuielile aferente procurării produselor din lista PSI și se compară cu totalul cheltuielilor aferente procurării produselor alimentare pentru fiecare categorie de bunăstare a populației (5 quintile), tabelul 6.

Tabelul 6. Cheltuielile aferente PSI în totalul cheltuielilor aferente produselor alimentare, 2008-2010, inclusiv pe grupe de quintile

Produs	Indicatori	2008	2009	2010
Pâine	norma de consum, kg	75,48	75,48	75,48
	preț mediu anual, lei	7,75	7,92	7,92
	cheltuieli anuale necesare, lei	584,97	597,80	597,80
Făina de grâu	norma de consum, kg	23,76	23,76	23,76
	preț mediu anual, lei	9,62	8,27	8,38
	cheltuieli anuale necesare, lei	228,57	196,50	199,11
Lapte integral	norma de consum, kg	85,32	85,32	85,32
	preț mediu anual, lei	7,75	7,85	8,09
	cheltuieli anuale necesare, lei	661,23	669,76	690,24
Unt	norma de consum, kg	2,04	2,04	2,04
	preț mediu anual, lei	61,29	63,41	65,24
	cheltuieli anuale necesare, lei	125,03	129,36	133,09
Ulei vegetal	norma de consum, kg	9,12	9,12	9,12
	preț mediu anual, lei	24,4	15,01	18,5
	cheltuieli anuale necesare, lei	222,53	136,89	168,72
Zahăr	norma de consum, kg	9,48	9,48	9,48
	preț mediu anual, lei	11,45	10,4	15,01
	cheltuieli anuale necesare, lei	108,55	98,59	142,29
Orez	norma de consum, kg	6,48	6,48	6,48
	preț mediu anual, lei	21,02	18,4	17,07
	cheltuieli anuale necesare, lei	136,21	119,23	110,61
Hrișcă	norma de consum, kg	1,7	1,7	1,7
	preț mediu anual, lei	13,85	9,51	16,52
	cheltuieli anuale necesare, lei	23,55	16,17	28,08

Crupe de griș	norma de consum, kg	6,94	6,94	6,94
	preț mediu anual, lei	11,08	9,37	8,56
	cheltuieli anuale necesare, lei	76,90	65,03	59,41
Carne de vită cat. I	norma de consum, kg	5,88	5,88	5,88
	preț mediu anual, lei	60,24	59,92	54,76
	cheltuieli anuale necesare, lei	354,21	352,33	321,99
Carne de porc cat. I	norma de consum, kg	5,4	5,4	5,4
	preț mediu anual, lei	71,57	70,51	61,43
	cheltuieli anuale necesare, lei	386,48	380,75	331,72
Carne de pasăre	norma de consum, kg	15,24	15,24	15,24
	preț mediu anual, lei	43,31	43,73	40,75
	cheltuieli anuale necesare, lei	660,04	666,45	621,03
Subproduse	norma de consum, kg	1,08	1,08	1,08
	preț mediu anual, lei	41,35	42,59	39,67
	cheltuieli anuale necesare, lei	44,66	46,00	42,84
Salam fiert	norma de consum, kg	3,48	3,48	3,48
	preț mediu anual, lei	75,89	85,89	86,90
	cheltuieli anuale necesare, lei	264,10	298,90	302,41
SUMA cheltuielilor anuale necesare procurării PSI		3877,02	3773,75	3749,35
Quintila I	total cheltuieli anuale aferente produselor alimentare, lei	3136,8	3386,4	3950,4
	raport dintre cheltuieli totale și cheltuieli necesare procurării PSI, %	81	90	105
Quintila II	total cheltuieli anuale aferente produselor alimentare, lei	4591,2	4722	5396,4
	raport dintre cheltuieli totale și cheltuieli necesare procurării PSI, %	118	125	144
Quintila III	o total cheltuieli anuale aferente produselor alimentare, lei	5622	5714,4	6526,8
	raport dintre cheltuieli totale și cheltuieli necesare procurării PSI, %	145	151	174
Quintila IV	total cheltuieli anuale aferente produselor alimentare, lei	6952,8	6991,2	7780,8
	raport dintre cheltuieli totale și cheltuieli necesare procurării PSI, %	179	185	208
Quintila V	total cheltuieli anuale aferente produselor alimentare, lei	9320,4	8989,2	9890,4
	raport dintre cheltuieli totale și cheltuieli necesare procurării PSI, %	240	238	264

Sursa: calculat în baza datelor Biroului Național de Statistică

În urma calculelor și analizei efectuate, constatăm că populația cu veniturile din quintila I nu dispune de surse suficiente pentru ca să acopere minimul necesar de PSI sau cheltuielile aferente produselor alimentare acoperă doar necesarul în PSI, fără ca să rămână resurse disponibile pentru procurarea altor produse alimentare. În asemenea situații se afla circa 20% din populația țării. Pentru populația din categoria veniturilor quintilei II (alte 20%) situația este puțin mai bună, dar, după părerea autorilor, cele 18-44% din cheltuielile aferente produselor alimentare care rămân disponibile pentru alte categorii de produse decât cele social importante (fructe, legume, pește, ouă, pomușoare ș.a.) nu sunt suficiente pentru alimentarea echilibrată.

Astfel, autorii consideră că *rata populației aflate în dificultate, exprimată în dezechilibrul între veniturile populației și prețurile la PSI, este de circa 40% din totalul populației țării*. Cele mai vulnerabile în acest sens sunt persoanele de vârstă pensionară, familiile cu 3 sau mai mulți copii, persoane cu dezabilități, fără studii, populația rurală [9, pp. 35-43].

Ținem să menționăm, că o analiză a pieței unor produse ar fi incompletă doar prin elucidarea nivelului prețurilor și consumului acestora, fără a face careva analize ale ofertei pe această piață (tabelul 7).

Tabelul 7. Fabricarea produselor social importante, 2008-2015, mii tone

Tipul producției	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.Făină de grâu	122,6	115,6	108,0	118,2	101,9	117,9	118,4	113,2
2.Pâine și produse de panificație	137,5	130,6	129,0	130,0	129,3	132,5	128,4	131,5
3.Crupe	6,4	7,2	5,6	4,8	3,6	4,4	4,7	5,7
4.Lapte și frișcă cu conținut de grăsimi 6%	66,6	61,4	65,1	62,9	62,4	65,3	78,7	80,0
5.Unt	4,3	3,8	4,2	3,9	3,8	4,2	4,67	4,79
6.Uleiuri brute nemodificate chimic	79,2	83,7	80,7	89,7	93,5	53,9	109,6	109,5
7.Zahăr tos	134,0	38,4	103,2	88,4	83,4	140,3	177,7	84,5
8.Carne	12,1	15,3	23,7	27,8	31,0	34,5	43,1	44,6

Sursa: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=127&>

Datele tabelului 7 indică o scădere a volumului producției industriale în anul 2015 în comparație cu anul 2008 la făină de grâu, pâine și produse de panificație, crupe și zahăr-tos; în schimb, are loc creșterea producției industriale la așa categorii de produse cum sunt lapte și produse lactate, unt, uleiuri vegetale și carnea.

Dacă realizăm corelarea dintre unii indicatori ai volumului de producție din tabelul 7 și indicatorii consumului acestor produse din tabelul 3, atunci obținem funcție de tip regresie liniară $f(y) = a + bx$, care ne permite să calculăm următorii coeficienți ai corelației, tabelul 8.

Tabelul 8. Corelația dintre consumul mediu și volumul de producere a PSI, în unități naturale, 2008-2015

Denumirea produsului	Coeficientul de corelație
1. Pâine și produse de panificație	0.135
2. Lapte și produse din lapte	0.623
3. Ulei vegetal	0.499
4. Zahăr și produse de patiserie	0.651
5. Carne	0.922

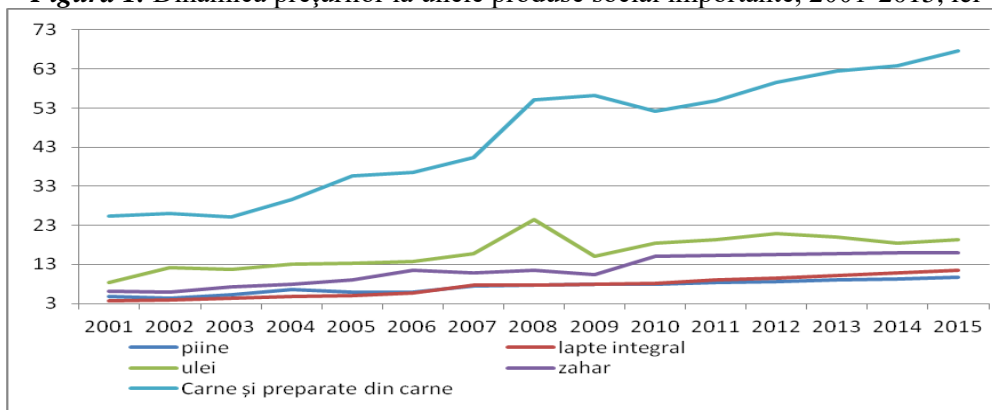
Sursa: calculele autorilor

Coeficienții de corelație obținuți ne sugerează existența legăturii puternice dintre consumul și volumul de producere a cărnii (0.922), a zahărului (0.651), a produselor lactate (0.623), o legătura mai puțin intensă consumul și producerea uleiului (0.499) și legătura foarte slabă dintre producerea pâinii și consumului acesteia (0.135). Nivelul mediu a coeficienților de corelare dintre consumul lactatelor, zahărului și uleiului vegetal față de producerea acestora poate fi explicat nu prin lipsa dependenței puternice dintre cererea pe piața internă la aceste produse și oferta internă, ci prin importul masiv a produselor lactate și a uleiului vegetal.

Dacă pe piață nu există legătură directă între cerere și ofertă, atunci nu putem aștepta formarea unui preț de echilibru, care ar satisface atât interesele consumatorului, cât și cele ale producătorului. Astfel, *menținerea artificială a unor nivele ale prețurilor prin limitarea adaosului comercial se dovedește a fi eficientă doar în cazul cărnii (0.922)*. Pentru argumentarea acestor raționamente se propune analiza prețurilor de consum, a indicelui prețurilor de consum la PSI, precum și corelarea acestuia cu consumul mediu al produselor respective. Reieșind din disponibilitatea datelor referitor la prețurile PSI, autorii utilizează prețurile din perioada 2001-2010,

indicii prețurilor de consum din perioada ulterioară (2011-2015) și identifică prețurile medii anuale la PSI pentru perioada 2008-2015 (figura 1).

Figura 1. Dinamica prețurilor la unele produse social importante, 2001-2015, lei

Sursa: elaborată de autori în baza datelor www.statistica.md

Figura 1 demonstrează trendul lent de creștere a prețurilor la pâine și lapte, urmat de creșterea mai sporită a prețurilor la zahăr (îndeosebi după a.2009), iar prețurile la carne și ulei dovedesc o creștere bruscă către a.2008, urmată apoi de o revenire la situația precedentă, păstrând următorul trend de creștere lentă în cazul uleiului și o creștere sporită în cazul cărnii. Pentru a confirma ipotezele înaintate, autorii cercetează corelația dintre consumul mediu și indicii prețurilor de consum la PSI, tabelul 9.

Tabelul 9. Corelația dintre consumul mediu și indicii prețurilor la PSI, 2008-2015

Denumirea produsului	Coefficientul de corelație
1. Pâine și produse de panificație	0,140
2. Lapte și produse din lapte	- 0,610
3. Ulei vegetal	0,786
4. Zahăr și produse de patiserie	0,248
5. Carne	- 0,860

Sursa: calculele autorilor

Coefficienții de corelație obținuți demonstrează legătura puternică negativă dintre consumul de carne și a produselor din carne cu prețurile la aceste produse, la fel ca și între prețurile și consumul produselor lactate. Acest lucru dovedește că creșterea prețurilor la aceste categorii de produse influențează negativ consumul.

În schimb, consumul pâinii și a zahărului nu este afectat puternic de schimbările de prețuri. Mai degrabă, în situația creșterii prețurilor la unele categorii de produse are loc substituția lor cu produse mai ieftine (de exemplu, se minimizează consumul cărnii, în schimb crește consumul pâinii, a crupelor și a produselor mai ieftine).

Aceeași concluzie ne sugerează și coeficienții de elasticitate calculați pentru dependențele presupuse dintre indicatorii analizați. Dependența dintre consum și preț (inclusiv și alți factori, precum sunt: volumul producerii, veniturile populației) poate fi prezentată prin următoarea funcție neliniară:

$$Y = \beta_0 X^{\beta_1}, \quad \text{unde:} \quad (1)$$

Y – variabila dependentă studiată (de ex., consumul, sau producerea, sau veniturile);

X – variabila explicativă (de ex., prețul produsului);

β_0 – multiplicatorul ce indică valoarea inițială a variabilei independente;

β_1 – coeficientul de elasticitate.

Pentru calculul coeficienților de elasticitate a fost utilizată metoda celor mai mici pătrate, iar funcția neliniară a fost redusă la funcția liniară, utilizând logaritmul natural, obținându-se următoarea ecuație de regresie, care este comună pentru toate dependențele enumerate:

$$\ln (y_{it}) = \ln (\beta_0) + \beta_1 \ln (X_{it}), \text{ unde:} \quad (2)$$

ln – logaritmul natural;

Y – producerea;

X – consumul;

t – anul;

i – produsul.

Efectuând analiza corelațiilor și a coeficienților de elasticitate obținuți constatăm, *că cuantumul unic al adaosului comercial nu produce aceleași efecte asupra tuturor categoriilor de produse incluse în PSI*. Astfel, nu este metodologic argumentată de către factorul decizional nici stabilirea cuantumului unic (în afară de pâine) a adaosului comercial pentru toate PSI, nici însuși cuantumul în valoare de 10, 20 și 40%.

Constatând că stabilirea cuantumului limitat a adaosului comercial nu are același efect nici asupra consumului, nici asupra prețurilor PSI, autorii consideră că, dinamica acestora este influențată puternic și de alți factori, cum ar fi: nivelul veniturilor populației, prețurile de achiziție, taxele la importul PSI, condițiile de concurență pe piața internă ș.a.

3. Stabilirea obiectivelor și identificarea opțiunilor

3.1. Stabilirea obiectivelor

Principalul obiectiv invocat în propunerea de reglementare este *protecția socială a consumatorilor și satisfacerea intereselor economice ale acestora*. După părerea autorilor, acest obiectiv nu corespunde criteriilor SMART, iar realizarea acestuia nu poate fi atinsă doar prin intermediu limitării adaosului comercial la produsele social importante.

Un alt obiectiv ține de subiecți ai distribuției PSI și constă în *promovarea unei politici unice față de toți operatorii lanțului valoric de distribuție a PSI și stabilitatea prețurilor de consum pe piața produselor respective*. Pentru atingerea acestui obiectiv este insuficient de a limita adaosul comercial la PSI. Este nevoie de o serie de reforme economice structurale, care ar crea premise pentru asigurarea populației cu cantitatea necesară de PSI la un preț accesibil.

3.2. Identificarea opțiunilor

Opțiunea 1: „A nu face nimic” este considerată de autori păstrarea situației curente, adică:

- existența cadrului regulatoriu actual în domeniul prețurilor la PSI;
- păstrarea listei PSI din 29 de poziții, inclusiv 2 – produse nealimentare;
- concurența neloială pe piața PSI (îndeosebi a zahărului și uleiului de floarea soarelui);
- obținerea unor supraprofituri în rezultatul deținerii monopolului la producerea sau comercializarea PSI;
  - discriminarea producătorului autohton de PSI versus importatorii-angroșiști;
  - neglijarea intereselor IMM în lanțul valoric de distribuție ai PSI;
  - incapacitatea unui procent avansat al populației de a-și asigura consumul necesar ai PSI.

Opțiunea 2: Adoptarea Hotărârii de Guvern

Principalele modificări propuse la cadrul de reglementare includ:

- precizarea noțiunilor de adaos comercial, preț de achiziție, preț de livrare, procesare, rabat comercial, unitate comercială.
  - păstrarea cuantumului adaosului comercial în mărime de 10% la pâine și colaci și 20% la restul PSI, cu excepția comercializării produselor supuse procesului de prelucrare (sortare, calibrare, ambalare, etc.), pentru care adaosul comercial, atât pentru produsele din import, cât și pentru cele autohtone nu depășește 40 % cumulativ pe tot lanțul valoric de distribuție a produselor.
    - excluderea reglementării rentabilității comerciale și economice.

- reducerea listei PSI.

Impacturile negative sau costurile intervenției statului

Ca urmare a aprobării proiectului dat nu se presupune că va fi cheltuieli financiare din partea statului. Însă, nivelul prezent al prețurilor de pe piața PSI va lăsa neschimbat situația pentru circa 40% din populație, deoarece cuantumul adaosului comercial rămâne același. Mai mult ca atât, există o serie de riscuri care pot apărea, chiar în cazul implementării și conformării sută la sută cu reglementarea aprobată. Aceste riscuri sunt asociate cu deficiențe sub forma unor penurii artificiale în oferta acestor produse pe piață cu imposibilitatea stabilizării nivelului prețurilor în cazul creșterii prețurilor de achiziție (mai ales la mărfuri de import), a prețurilor la resurse energetice (care vor majora costurile producătorilor PSI). Totodată, se va menține situația concurenței neloiale pe piața unor PSI.

Impacturile pozitive sau beneficiile statului:

- posibilitatea realizării controlului asupra corectitudinii aplicării adaosului comercial de către agenții economici;
  - eliminarea barierelor tehnice și economice în modul de formare a prețurilor în comerțul cu ridicata, în special unitățile comerciale care procesează PSI;
  - protecția intereselor economice ale consumatorilor PSI, în deosebi păturilor social vulnerabile, în situația când nu intervin riscurile sus menționate.

Opțiunea 3: Liberalizarea prețurilor prin acordarea compensațiilor nominative păturilor social vulnerabile

Impacturile negative sau costurile opțiunii:

- eliminarea plafonării adaosului comercial contribuie la majorarea prețurilor la PSI;
- majorarea prețurilor la PSI poate provoca creșteri inflaționiste în lanțul prețurilor;
- pentru alocarea compensațiilor nominative e nevoie de majorarea cheltuielilor bugetare.

Impacturile pozitive sau beneficiile opțiunii:

- neamestecul în activitatea de întreprinzător;
- beneficiile aduse consumatorilor PSI pot fi estimate la 2 puncte procentuale, luând în considerație practica existentă a plăților sociale destinate quintilelor I și II [9, p. 13].

Opțiunea 4: Elaborarea unei propuneri complexe și coerente de politici publice în vederea stabilizării pieței produselor agroalimentare în Republica Moldova, cu obiectivele de bază:

- protecția concurenței pe piața PSI.
- garantarea siguranței alimentare și calității alimentelor pentru consumatori.
- păstrarea listei largite a PSI sau chiar includerea suplimentară în ea a unor produse (de ex., pește, legume, fructe, în baza demonstrării importanței sociale a acestora).
  - crearea fondului de subvenționare a producătorilor mici și mijlocii ai PSI.
  - utilizarea optimă a factorilor de producție (în principal a forței de muncă, deoarece cu creșterea ratei de ocupare a populației crește și capacitatea de cumpărare).
    - stabilirea restricțiilor la importul PSI pentru protejarea producătorilor autohtoni.
    - divizarea cuantumului adaosului comercial la PSI între participanții la lanțul valoric de distribuție a acestora (după exemplul stabilirii adaosului comercial la medicamente), în așa fel ca să fie favorizați producătorii față de comercianții PSI și, IMM față de entitățile mari. Cotele de distribuție urmează a fi stabilite în dependență de numărul și caracteristicile participanților la lanțul valoric de distribuție a PSI.
      - elaborarea măsurilor complexe de dezvoltare rurală și regională în vederea asigurării unui standard de viață echitabil pentru populația rurală ocupată în domeniul agriculturii.
      - stimularea investițiilor în dezvoltarea sectorului agroalimentar, mai ales producerii PSI.

Stimularea investițiilor constituie o direcție specifică în cadrul politicilor publice agroalimentare. Astfel, investițiile trebuie să conceptualizeze și să realizeze procesul de stabilizare a pieței agroalimentare prin susținerea proiectelor investiționale orientate spre dezvoltarea teritorială a spațiului rural, contribuind la soluționarea problemelor economice, sociale, ecologice, tehnologice,

la eficientizarea funcționării economiei țării, la creșterea PIB, a exportului, la reducerea importului, reducerea șomajului, a dependenței de monopoliști ș.a.

Proiectele investiționale pot contribui la soluționarea problemelor enumerate mai sus, dacă acestea vor fi inovative și se vor baza pe crearea de noi tehnologii de obținere a produselor finale, vor contribui la crearea unor produse, servicii fără de precedent în țară și în exterior, vor fi orientate la utilizarea resurselor materiale și de muncă autohtone și la creșterea calității muncii.

În acest context expertizarea proiectelor și a intențiilor investitorilor potențiali ar include, pe lângă evaluarea acestora cu ajutorul indicatorilor tradiționali de eficiență economică, răspunsul la următoarele întrebări:

- sunt sau nu tehnologiile acestor investitori inovative, principial noi și pot contribui la soluționarea unor probleme economice, sociale, ecologice pentru Republica Moldova?
- care este impactul investiției respective asupra pieții muncii, calității acesteia?
- care va fi venitul așteptat al personalului angajat?
- care va fi creșterea cererii pe piața internă în urma creșterii venitului angajaților?
- asigură sau nu proiectul respectiv o dezvoltare sustenabilă a economiei R. Moldova?
- produsele finale ale investitorului sunt solicitate pe piața internă/externă? [8, pp. 38-53]

4. Consultarea

Procedurile de consultare, realizate de autorii Hotărârii de Guvern nr.774 cu privire la aprobarea mecanismului de formare a prețurilor la PSI sunt relevante problemei publice, însă se cere, pe lângă consultarea opiniilor angroșiștilor-importatori ai PSI, consultarea opiniei reprezentanților IMM care activează în domeniu dat. În urma analizei impactului de reglementare realizată, *autorii propun*:

- de revizuit lista produselor social importante, reieșind din utilitatea acestora în consumul uman (de exemplu, de exclus zahărul și de păstrat în mod obligatoriu carnea; de inclus peștele, unele fructe și legume).
- de elaborat o Strategie de securitate alimentară a Republicii Moldova, iar reglementarea comercializării PSI să fie o parte componentă a acestei strategii.

5. Concluzii

Autorii optează pentru opțiunea 4 - *Elaborarea unei propuneri complexe și coerente de politici publice în vederea stabilizării pieței produselor agroalimentare în Republica Moldova, care va asigura protejarea intereselor statului, consumatorilor PSI și a entităților economice.*

Luând în considerație caracterul complex a politicii vizate, e necesar de desfășurat un proces amplu de consultare cu toate părțile implicate în proces. Totodată, fiecare componentă de bază a politicii trebuie trecută prin „filtru” analizei impactului, asigurându-se în același timp coerența acestor componente.

Trebuie de luat în considerație și factorul timp, care presupune că realizarea concomitentă a unor componente de politici publice trebuie să ducă la sinergia efectelor produse. Este important de estimat termenul de acțiune a politicii sau a reglementării, având în vedere necesitatea reglementării permanente a activității economice sau doar o intervenție ce vine să corecteze situația în domeniul de afaceri. În rezultat, se va obține o creștere considerabilă a calității politicilor publice și sporirea predictibilității acestora.

Bibliografie

- 1) Legea cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător nr.235-XVI din 20.07.2006. Monitorul Oficial Nr. 126-130 din 11.08.2006.
- 2) Legea nr. 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior. Monitorul Oficial Nr. 206-209 din 22.10.2010.

- 3) Legea nr. 101 din 08.07.2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Monitorul Oficial Nr. 10-14 din 18.01.2013.
- 4) HG Republicii Moldova Nr. 460 din 22.07.1993 cu privire la aprobarea Modulii provizoriu de determinare și calculare a bugetului minim de consum. Monitorul Oficial Nr. 007 din 30.07.1993.
- 5) HG Republicii Moldova nr. 774 din 20.06.2016 cu privire la prețurile de comercializare a produselor social importante. Monitorul oficial Nr. 169-183 din 24.06.2016.
- 6) HG Republicii Moldova nr.1230 din 24.10.2006 cu privire la aprobarea Metodologiei de analiză a impactului de reglementare și de monitorizare a eficienței actului de reglementare. Monitorul Oficial nr. 170-173/1321 din 03.11.2006.
- 7) Regulamentul cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.285 din 30.04.2013.
- 8) Gorobievski S., Prodan-Șestacova L. Identificarea și selectarea variantelor de proiecte investiționale de dezvoltare socio-economică durabilă în Republica Moldova. În: Economica, nr.1, Chișinău: Editura ASEM, 2016, pp.38-53.
- 9) Raport privind sărăcia în Republica Moldova. Ch.: Min. Economiei, 2013. 59 p.
- 10) www.statistica.md